

Darwin, food and sex

Kanttekening bij een ‘objet d’art’

Soms is het werkelijk knap hoe een schrijver van een schrale vondst een mooi verhaal weet te maken. Het artikel van Frits Scholten over *Man is but a worm*, de VPK-inschrijfpennning voor 2008 illustreert dat eens te meer. De objet d’art-richting die in de penningkunst wil huizen, is ook gesignaleerd door Scholten. Ik schreef er al over in ‘Spagaat bij penningindeling’ in *De Beeldenaar* 2008-3. Scholten stelt in hetzelfde nummer in een bijzin de vraag of we hier wel van een penning mogen spreken. Zijn artikel begint met een onderbouwde uitleg over in zilver afgegoten lagere diersoorten. Onder de afgietsels van destijds bevinden zich geen wormen, verduidelijkt hij. Wat dat betreft lijkt de VPK-uitgifte van een zilveren worm dus uniek. Dit modelé is niet afkomstig van een levend ingevormd beest, waarna er, na het in een oven uitstoken van de eromheen gebrachte kap, een gietmal van het specimen ontstaat. Het is een eigenhandig gemodelleerde worm, gemaakt door beeldhouwer Judith Pfaeltzer, die zowel in een keramische als een zilveren uitvoering kan worden besteld en in *De Beeldenaar* wordt getoond in de onderste helft van een petri-schaal bekend van laboratorium kweekjes (Petri-schalen zijn van glas en hebben ruim eroverheen vallende glazen deksels).

Vanwege Darwin’s verworven roem door zijn intensieve bestudering van het dier, gaat er een hoop wetenschappelijk onderzoek schuil achter het satirische gezegde: ‘Man is but a worm’. Samen met die uitspraak, die verwijst naar de wetenschappelijke constatering dat de worm en de mens heel wat genen gemeen hebben, is Pfaeltzer niet veel

verder gekomen dan een eigen versie van een worm te verbeelden. Die ligt als veredelde ontlasting in een soort foetus-houding in de kweekschaal. Samen met de aangebrachte tekst op de buitenomtrek van de schaal kun je dat overdrachtelijk zien. De mens is in de kern niet veel meer dan een worm. Enig zichtbaar verwantschap met ‘man’, de mens, zou misschien het grote geslachtsdeel van de worm zijn. Dat heeft Pfaeltzer inderdaad buitenproportioneel van omvang geboetseerd. Zou dat een verwijzing zijn naar de op seks beluste mens? Zou Darwin ook dat bedoeld hebben?

Het laboratoriumglas lijkt de bedoeling te hebben de zilveren worm in een wetenschappelijk kader te plaatsen en daardoor te relateren aan die conclusie van Darwin. Als we de worm als penning willen zien, dan is de vraag wat zij ons vertelt. Hiertoe lijkt het 200-jarig bestaan van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW) er met de haren bijgesleept. Zou, naar aanleiding daarvan, de tekst tweemaal op de omtrek van de glazen schaal staan? Ik verzin er zelf maar bij dat het aanbrengen van tweemaal dezelfde tekst ‘Man is but a worm’ op de omtrek van het schaalje bedoeld is voor één: de oprichting in 1808 van de KNAW, en twee: ter herdenking van Charles Darwin’s geboortjaar in 1809. Je moet er maar op komen en zo wil ik best een beetje meehelpen de dubbele tekst betekenis te geven. Dat voelt wel goed. Daartegenover voel ik een flink gemis. Ik mis een inventieve of humoristische vertaalslag in deze uitgifte. Wat zegt het mij dat een in zilver uitgevoerde

LUCIE NIJLAND

worm in een glazen kweekschaal ligt? Zou die mij in mijn gedachten kunnen leiden naar de eveneens vraatzuchtige en op seks beluste mens? Ik denk het niet. 'Worms are only interested in food and sex' is een veel bekendere uitkomst van het wormenonderzoek dan 'Man is but a worm'. Misschien kan de mens zich in die uitspraak dieper herkennen en er langer over napeinzen. Bovendien zou dit gezegde in één keer het grootste deel van de omtrek van het schaalje vullen, de dubbele vermelding overbodig makend. Dan was het gekunstelde verband tussen de VPK-uitgifte en de KNAW-leeftijd geestiger geweest. Maar 'Worms are only interested in food and sex' is misschien net te veel voor een gerenommeerd academisch bolwerk als de KNAW. En zeker in het

licht van zo'n geweldig evenement als haar tweede eeuwfeest.

Ik bespeur moed bij Frits Scholten als hij zich openlijk afvraagt of dit wel een penning is. Zodoende spijt het mij dat ik het probleem niet heb aangesneden in mijn artikel over de *Paleispenning* (2006) van Niko de Wit in *De Beeldenaar* 2007-4. De Wits penningen zijn abstracte kleinplastiëken. Zo enthousiast als ik in mijn artikel was over de vormgeving, zo moet mij nu van het hart dat ik het object eigenlijk geen penning had mogen noemen. Nu zal ik duidelijker zijn: *Man is but a worm* vind ik geen penning, ook niet als ik gecharmeerd zou zijn van de vormgeving. Het wordt daarom tijd het begrip penning af te bakenen om de penningkunst op een positieve wijze te dienen. ■

(advertentie)

MPO *MUNTEN- EN POSTZEGELORGANISATIE*

Verzamelbeurzen / Taxaties / Veilingen

Op onze halfjaarlijkse drukbezochte veilingen is er altijd een ruim aanbod van penningen, zowel op het gebied van historie en VPK als algemeen. Bel gerust voor meer informatie.

Wij hopen u te mogen begroeten als inzender of bidder!

MPO, Industrieweg 29, 3401 MA, IJsselstein
Tel. 030-6063944 / www.mpo.nl